אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

ויקרא כו'. בספר עזרא כתיב. קתני מיהא לרבנן בעזרה היו קורא: **מתני' כדי שלא יפסוק התורגמן הוא.** שפרשת שור או כשב[ב] קרובה לפרשת אחרי מות[ג]) ולא גמר התורגמן לתרגם עד שזה רואה אך בעשור ומתחיל כשמפסיק זה: **ועד למה מדלגין בענין אחד.** מדלגין בתורה כגון מתני' דתרוייהו בעניינא דיה"כ נינהו הילכך מדלגין כדי שלא יפסוק ובריימתא דקתני דאפי' בכדי שלא יפסוק תורגמן אין מדלגין בשני עניין שזה בענין יום הכפורים וזה בענו אחרון או בפרשה אחרת שאין הלב שהוא נמשך אחר ענין אחד ממהר לגלות ממנו לשמוע ולהבין דברי ענין אחר הלכך תורה שהמצות מצויות בה ומשמיענין אותה לגבור ופסוק אחד שלא יבין בו הוא שוכחו ועובר עליו ואינו מקיימו ובאה תורה על כך לכן אין מדלגין מענין לענין ואפילו אין התורגמן מפסיק אבל בגניבה שפיר דמי: **והתניא.** גניחותא: **וכגניבה בשני עניין.** וכל שכן בענין אחד: **וכגניבה של שנים עשר מדלגין.** מגבואה לחברתה דכוליה חד ספרא הוא: **מסוף הספר לתחלתו.** למפרע: **וכל כך למה.** לו לומר להם: **שלא להוציא לעז.** שלא יאמרו פרשה שהוא קורא על פה אינה כתובה בו וספר משובש הוא: **משום פגמו.** של ספר תורה ראשון שלא יאמרו מצא בו פסול: **בעניינו של יום.** פרשה של אותה שבת לפי קדר פרשיות התורה: **ת"ר השאר תפלה.** זו היא שיש ברכה אחת וכו תפלה תחנה רנה ובקשה שעמך כו': **מכאן ואילך.** לאחר שגמר כהן גדול לקרוא פרשה בברכותיה כל אחד מן הלבור מביא ספר תורה מביתו לעזרה דקסבר [ד]אין עירוב והולאה ליום הכפורים אי נמי [ה]ירושלים לתחומיה נעולות בלילה ומערבין את כולה: **להראות חזותו.** של ס"ת ונויו דאמר מר (מיר דף ב:) זה אלי ואנוהו[ו]) התגאה לפניו במצות בס"ת נאה בגלילה נאה: **מתני' בשמיני.** בגמרא פריך בשמיני ס"ד הא אמרת במולאי יו"ט הראשון ומשנינן אימא בשמיני במולאי שביעית בסוכות שבתחילת שנה שמינית: **בימה.** אלמבר"ן: **שנאמר מקץ שבע שנים.** בסוף שבע שנים ואותה קרייה על יד מלך היא דתניא בספרי בפרשת המלך[ז]) את משנה התורה הזאת אין קורין ביום הקהל אלא במשנה תורה: **וקורא יושב.** וקורא בישיבה: **אגריפס המלך.** מלך ישראל היה מזרעו של הורדוס והוא שנתרב בהמ"ק בימיו: **זנגו עיניו דמעות.** שהמקרא הזה פוסקו מן המלכות: **אחינו אתה.** [ח]שאמו מישראל: **וקורא מתחילת אלה הדברים עד שמע.** שבואתנן: **ושמע והיה אם שמוע.** ע"י דילוג ומשם מדלג לעשר תעשר ומשם מדלג לעשר וברכות וקללות ומשם חוזר למפרע וקורא אשמיה עלי מלך[ט]). שמע קבלת מלכות שמים והיה אם שמוע קבלת עול מצות כדאמר בפ' שני דברכות (דף יג.) וכן ברכות וקללות קבלת בריתות של תורה ומשמיע לרבים עשר תעשר כי תבלה לעשר מפני שהוא זמן אסיף ומתנות עניים והפרשת תרומות ומעשרות ואע"פ שפרשת המלך מפסקת בין עשר לכי תבלה קורא את אלה יחד שלא להפסיק במעשרות ואח"כ קורא פרשת המלך ואי משום דיש כאן דילוג בתורה[י]) בכדי [יא](שלא) יפסיק התורגמן אין למלך תורגמן ואין מתרגמין אחריו[יא]): **ברכות של"ג מברך.** ביוה"כ אחר מקרא פרשה כדאמרן (יומא פח: [ולעיל מ:]) מברך עליה שמונה ברכות: **המלך מברך.** אחר קריאתו: **של רגליס.** מקדש ישראל והזמנים מברך תחת [יב] ברכות של מחילת העון שביו"כ: **גמ' ריבי.** כל הסימנין הללו מקץ שנת השמיטה וכחג הסוכות ובמועד: **נימנוהו מהשתא.** משנת ארבעים והלאה שבערבות מואב נאמרה פרשה זו ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה שלא מנו שמיטין עד לאחר שבע שביעשו ושבע שחילקו דכאמרי' (בקידושין) (דף מ:) [ערכין] (דף יג:): **בסוף שמיטה.** קודם ר"ה של שמיטה דהא מקץ שבע בסוף שנה משמע: **מריש שפא.** שכולן נקראו מועד דכתיב (ויקרא כג) אלה מועדי ה' וקחשיב נמי ר"ה:

מאתמלתא

כתב רחמנא בחג הסוכות. תימה השתא דכתיב בחג הסוכות במועד למה לי ועוד לא ליכתוב אלא מקץ שבע שנים שנת השמיטה בגלא כל ישראל לירלות ואנא ידענא דלאו היינו מר"ה דלא אינם באים לירלות וי"ל אם כן הוה אמינא בחג המצות להכי אינטריך בחג הסוכות מיהו במועד לא הוה צריך וגרמא דלהכי אינטריך משום דבגלא כל ישראל לירלות משמע מאתמלתא דמועד ביום ראשון קמ"ל במועד דמשמע בתוך המועד ואהני בגלא כל ישראל דמשמע מאתמלתא דמועד לא ביום ג' או ביום ג' אלא במולאי יו"ט הראשון אבל פי' רש"י תמוה דפי' דמאי טעמא ביום טוב ראשון לא דתיקון בימה אינה דוחה יו"ט כיון דגזירת הכתוב לקרות מאתמלתא דמועד יקרא אלא בימה מגלן דבימה מעכבת להכי מסתבר כדפי' וגרמא דהיו בונין הבימה מעי"ט בגין של פרקים ובחולו של מועד לא היו עושין שום בנין אלא מקימין אותה ומחברין הפרקים יחד ואם לא בנו אותה מערב יו"ט גרמה דבניינה לא היה דוחה אפילו חולו של מועד:

מנוה

[1]ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים אמר רב חסדא בעזרת נשים: וקורא אחרי מות ואך בעשור: ורמינהי [2]מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה אמר אביי לא קשיא כאן בכדי שיפסוק התורגמן כאן בכדי שלא יפסוק התורגמן והא עלה קתני מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה מדלגין [3]עד כדי שלא יפסוק התורגמן מכלל דבתורה כלל כלל לא אלא אמר אביי לא קשיא [4]כאן בענין אחד כאן בשני עניינין והתניא מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא בשני עניינין וכאן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן [5]ואין מדלגין מנביא לנביא [6]ובנביא של שנים עשר מדלגין [7]ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו: [8]וגולל את התורה ומניחה בחיקו כו': וכל כך למה שלא להוציא לעז על ס"ת: ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה:

[9]וליכריכיה לספר וליקרי א"ר הונא בר יהודה א"ר ששת [10]לפי שאין גוללין ס"ת בצבור וליתי ס"ת אחרינא וליקרי רב הונא בר יהודה אמר [11]משום פגמו של ראשון ר"ש בן לקיש אמר [12]לפי [13]שאין מברכין ברכה שאינה צריכה ומי חיישינן לפגמא [14]והאמר רבי יצחק נפחא [15]ר"ח טבת שחל להיות בשבת מביא שלש תורות וקורא אחת מעניינו של יום ואחת של ר"ח ואחת בשל חנוכה [16]תלתא גברי בתלתא סיפרי ליכא פגמא [17]חד גברא בתרי סיפרי איכא פגמא: ומברך עליה שמנה ברכות כו': [18]ת"ר [19][מברכין] [20]על התורה כדרך שמברכין בבהכ"נ ועל העבודה ועל ההודאה ועל מחילת עון כתיקנן על המקדש בפני עצמו ועל הכהנים בפני עצמן על ישראל בפני עצמן ועל ירושלים בפני עצמה: והשאר תפלה: [21]ת"ר השאר [22]תפלה תחנה רנה ובקשה שעמך ישראל צריכין ליוושע וחותם בשומע תפלה מכאן ואילך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מתוך ביתו וקורא בו וכל כך למה כדי להראות חזותו לרבים: **מתני'** פרשת המלך כיצד [23]מוצאי יו"ט הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעית [24]עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנאמר [25]מקץ שבע שנים במועד וגו' חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת נותנה לסגן והסגן נותנה לכהן גדול וכ"ג נותנה למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד [26]ושבחוהו חכמים וכשהגיע [27]ללא תוכל לתת עליך איש נכרי זלגו עיניו דמעות אמרו לו אל תתירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה וקורא מתחילת [28]אלה הדברים עד [29]שמע ושמע [30]והיה אם שמוע [31]עשר תעשר [32]כי תכלה לעשר [33]ופרשת המלך [34]וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך מברך אותן אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון: **גמ'** בשמיני סלקא דעתך אימא בשמינית וכל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא מקץ הוה אמינא נימנו מהשתא ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה כתב רחמנא שמיטה ואי כתב רחמנא שמיטה ה"א בסוף שמיטה כתב רחמנא במועד ואי כתב במועד ה"א מריש שתא כתב רחמנא בחג הסוכות ואי כתב רחמנא בחג הסוכות הוה אמינא אפי' יו"ט אחרון כתב רחמנא [35]בבוא כל ישראל

מאתמלתא

עא א מתי' פי"ב מהל' תפלה הלכה ח יג סמג עשין יט טוש"ע ס"ח סימן קמד סעיף ח:

עב ב מתי' שם שם הל' יג [טוש"ע שם]:

עג ג ד ה ו מתי' וסמג שם טוש"ע שם:

עד ז מתי' שם הל"ג ופ"ג מהל' עבודת יוה"כ הלכה י סמג עשין טוש"ע ס"ח שם סעיף ג:

עה ח מתי' פ"ג מהל' עבודת יוה"כ שם:

עו [מתי' פ"ח מהל' ברכות הל' טו טוש"ע א"ח סי' רעו סעי' ל]:

עז י מתי' פי"ג מהל' תפלה הלכה כד סמג עשין יט טוש"ע ס"ח סימן תרפד סעיף ג:

עח כ מתי' שם פי"ב הל' כג סמג שם טור ש"ע א"ח סימן קמד סעיף ד:

עט ל מתי' שם ופ"ג מהל' עבודת יוה"כ הלכה י סמג ועוש"ע שם:

פ מ נ מתי' פ"ג מהל' עבודת יוה"כ הל' יא סמג עשין רט:

פא ס מתי' פ"ג מהלכות חגיגה הלכה ג סמג עשין רל:

פא ע מתי' שם הל' ד:

פב פ מתי' שם הל' ג:

מוסף רש"י

מדלגין בנביא. מפרשה לפרשה, ואין מדלגין בתורה. שהשומע את הקופץ ממקום למקום אין לבו מיושב לשמוע (מגילה כד.) כאן בכדי שיפסוק המתורגמן. הא דקתני אין מדלגין בפרשה הרחוקה מוב, שקופס דגולל ספר תורה עד מקום הדילוג יפסיק המורגמן המתרגם פסוק שקרא הקורא ומגלגל לבור יושבין ומעמיד אין זה כבוד צבור, אבל אך בעשור שמובה היא לאחרי מות ויכול לגגלו שם קודם שיפסוק המורגמן (יומא סט: וכעי"ז מגילה כד.). כאן בענין אחד. כגון הכא שאחר הפרשיות מדברות בענין יוה"כ מדלגין וכבדי שלא יפסיק המורגמן, והא דקתני דאפילו בכדי שלא יפסיק נמי לא ידלג בשני עניינים, לפי שדברי תורה היא אזהרות ושונאין ומצות ואריך שיכנסו בלב השומעין וכשאדם יוצא משיעה לשיעה אחת אינו נוח להתבונן (יומא שם וכעי"ז מגילה שם). ואין מדלגין מנביא לנביא. שיש כאן עיכוף יותר מדאי (מגילה שם). וכל כך למה. למה צריך לומר יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן (יומא ע.). שלא להוציא לעז על ס"ת. כשרואין אותו קורא פרשה אגיאת על פה, יהו אומרים אאפר תורה אחר אותה פרשה (שם). לפי שאין גוללין ספר תורה בצבור. מפני כבוד צבור, שיהו מאפין ודוממין לכך (שם לגירסת הגמ' שם). וליתי ס"ת אחרינא. שיהא מגגל לפרשה אגיאת (שם). משום פגמו של ראשון. שלא יאמרו אאר הוא (שם). ברכה שאינה

עין משפט
נר מצוה

צריכה. שיהא צריך לחזור ולברך (שם). בחיקנן. כמו שאנו אומרים אותן בתפלה (שם). השאר תפלה. השנויה במשנה, כך היא אחנה ריגה ובקשה כו' (שם). להראות חזותו לרבים. להראות נויו של ספר תורה ותפארת בעליה שנרמה להתנאות במלוה, שנאמר זה אלי ואנוהו, התגאה לפניו במצות, גוגל נאה ספר תורה נאה בקלף נאה בדיו נאה בגלגל אומן, ומערב יום הכפורים הביאום שם (שם). בימה. כעין מגדל קצר וגבוה (ע"ז טז.).

תורה אור השלם

1. וַיִּקְרָא בוֹ לִפְנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם מִן הָאוֹר עַד מַחֲצִית הַיּוֹם נֶגֶד הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַמְּבִינִים וְאָזְנֵי כָל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה:
נחמיה ח ג
2. וַיַּצַּו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים בְּמֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת: דברים לא י
3. שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא: דברים יז טו
4. דברים א-ו ג
5. דברים ו ד-ט
6. דברים יא יג-כא
7. דברים יד כג-כז
8. דברים כו יב-טו
9. דברים יז יד-כ
10. דברים כח
11. בְּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם: דברים לא יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה של רגליס וכו' תחת ברכת מחילת כל"ל ותיבת של נמחק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה אחינו אתה שאמו מישראל. עי' ב"ק דף פח ע"א ועי' מהרש"א בח"א ריש ב"ב:

לעזי רש"י

אלמבר"א [אלמינבר"א]. בימה.

מצוה שאני. והכי פרכינן נמי בפרק כ"ג בסנהדרין (דף יט:) גבי מלך דתנן לא חולץ ולא חולצין לאשתו רבי יהודה אומר אם רצה לחלוץ ולינסב זכור לטוב איני והאמר רב אשי וכו' ומשני מצוה שאני וקשיא לר"י אמאי לא משני הכי בפרק שני דכתובות (דף י"ח). מעבירין את המת מלפני כלה וזה וזה לפני מלך ישראל אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר לפני הכלה ושנאמוהו חכמים וקא פריך מכלל דשפיר עבד והאמר רב אשי וכו' ומשני פרשת דרכים הוה ואמאי לא משני מצוה שאני ותו איכא למיתמה והא ההיא גופיה דרב אשי מיירי במקום מצוה דמעיקרא אמרי' אפי' למ"ד הרב שמחל על כבודו כבודו מחול נשיא שמחל על כבודו אין כבודו מחול ומותיב ליה מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של ר"ג ברבי והיה ר"ג עומד ומשקה עליהן וכו' אלא אי אמר הכי אמאי אמר רב אשי אפי' למ"ד נשיא שמחל על כבודו דהיינו רבי יהושע שקבל הכוס מרבן גמליאל וכן רבי (אלעזר בר) צדוק מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול משמע אפילו במקום מצוה דומיא דנשיא ההוא מעשה דרבן גמליאל שהיה סעודת מצוה ומחל על כבודו בשביל כבוד חכמים אורחין שהיו מסובין בסעודתו דמייתי עליה דאברהם אבינו והוא עומד עליהם אלמא דאפי' במקום מצוה אמר רב אשי אין כבודו מחול ונראה לתרץ דדוקא הכא שייך למימר מצוה שאני דמוחל על כבודו משום כבוד התורה שהוא כבוד השכינה וכן היא דפרק כהן גדול (סנהדרין יט:) דחולץ או מיבם מוחל על כבודו כדי לקיים מצות מלך עולמים ומראה בעצמו שאימת שכינה עליו אבל היא דכתובות (דף י"ח.) ופ"ק דקידושין (דף לג:) שמוחל על כבודו כדי לחלוק כבוד לבשר ודם כגון לכלה ות"ח בזה גזירת הכתוב הוא שאינו מוחל אפי' במקום מצוה שהרי מצות כיבוד עצמו שהן צריכין לעשות בו למלך כבוד גדולה ממצות כיבוד שחייב המלך לנהוג בהו שהרי גם עליהן אמרה תורה שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך ולא אימתך עליו נמצא דמה שהמלך מכבדו ליכא מצוה: **אותו** היום נתחייבו שונאי **ישראל בלייה.** ירושלמי תני רבי חגיגא ברבי גמליאל אומר הרבה חללים נפלו באותו יום שהחניפו לו

מאימה דמתחיל מועד. ומיהו ביו"ט לא שאין מיקון הבימה דומה לא את השבת ולא יו"ט ומאתמול נמי לא עבדינן לה דדחקא לה עזרה והאי טעמא מפרש בגמ' ירושלמי (פ"א ה"ד) במס' מגילה דקתני הקהל מאחרין בשאל להיות בשבת וקאמר מפני הבימה ונעבדה מאתמול דחקא לה עזרה אנקובריי"ר בלע"ז: **למלכי בית דוד.** אבל לא למלכי בית חשמונאי: **אפי' למאן דאמר.** בקידושין בפ"ק (דף לג:): **אגרופה.** כחה של חנופה. דאע"ג דאתו מישראל אין ראוי למלכות דעבד היה וזילא מילתא: **נתעוותו הדיינין.** שהחניפו הדיינין את בעלי הדין: **ונתקלקלו המעשים.** שהגדולים ראו עובדי עבירה ולא מיחו בידם מפני חנופה: **ואין אדם שיכול לומר להבירו מעשי גדולים ממעשיך.** שמתוך שלא מיחו בעובדי עבירה למדו הדורות את מעשיהם ונמצא כולן עובדין: **לכילו.** לשון כלתה נפשי (תהלים קיט). שמתאוה לשמות יין תדיר: **ופליגא.** הא דריש לקיש דאמר להחניפו לעשו נתכוון לומר לו ראיתי פניך כראות פני וגו' פליגא אדרבי לוי דאמר לא להחניפו נתכוון אלא לאיים עליו ולהודיעו שהוא רגיל לראות מלאכים: **לא ישובו** כי אם כסם. כשיבואו עליהם יסורין לא יועילם שובה: **ויאמר ירמיהו לחנניה הנביא.** שאמר נבואת שקר על גלות יכניה וכלי הקודש שגלו עמו בעוד שנתים ימים אני משיבם אל המקום הזה אמן כן יעשה ה' הנופה היא זו שהיה לו לומר בהליא שקר אתה מנבא: **ויהי הוא בשנה בשמין.** לאמר כמה ימים היה ירמיה יולא מירושלים ללכת ארץ בנימין לחלוק נחלה שנפלה לו ותפסו ירמיה ויאמר לו אל הכשדים אתה נופל: גמולה

מאתחלתא דמועד: וחזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת: [6]שמעת מינה חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב אמר אביי [א]כולה משום כבודו דמלך: והמלך עומד ומקבל וקורא יושב אגריפס המלך עמד וקיבל וקרא עומד: עומד מכלל דיושב והאמר מר [2]אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד שנא' [1]ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר וגו' כדאמר רב חסדא בעזרת נשים [2]הכא נמי בעזרת נשים: ושבחוהו חכמים: שבחוהו מכלל דשפיר עבד האמר רב אשי אפי' למ"ד [3]נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול [4]מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול שנא' [2]שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך מצוה שאני: וכשהגיע ללא תוכל לתת: תנא [7]משמיה דרבי נתן באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כלייה [8]שהחניפו לו לאגריפס אמר ר' שמעון בן חלפתא מיום שגבר אגרופה של חנופה נתעוותו [6] הדינין ונתקלקלו המעשים ואין אדם יכול לומר להבירו מעשי גדולים ממעשיך דרש ר' יהודה בר מערבא ואיתימא ר' שמעון בן פזי מותר להחניף לרשעים בעולם הזה שנאמר [3]לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע מכלל דבעולם הזה שרי ר' שמעון בן לקיש אמר מהכא [4]כראות פני אלהים ותרצני ופליגא דרבי לוי דאמר רבי לוי משל של יעקב ועשו למה הדבר דומה לאדם שזימן את חבירו והכיר בו שמבקש להורגו אמר לו טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל שטעמתי בבית המלך אמר ידע ליה מלכא מיסתפי ולא קטיל ליה אמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם שנא' [5]וחנפי לב ישימו אף ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת שנאמר לא ישועו כי אסרם: סימן א"ף עוב"ר גיהנ"ם ביד"ו ניד"ה גול"ה: ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין אותו שנא' [6]אומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים יזעמוהו לאומים [9]ואין קוב אלא קללה שנא' [7]לא קבה אל ואין לאום אלא עוברין שנא' [8]ולאום מלאום יאמץ ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם שנא' [9]הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע וגו' מה כתיב אחריו לכן כאכל קש לשון אש וחשש להבה ירפה וגו' ואמר רבי אלעזר כל המחניף [1]לחבירו סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל ביד בניו ואם אינו נופל ביד בני בנו שנא' [10]ויאמר ירמיה לחננה אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך וכתי' ויהי

ודבר תמוה לומר אם היה רואי [ד]מפני התורה כיון דאמו היתה מישראל אלא משום דזילא מילתא כמו שפירש"י שיתחייבו על חנופה מועטת כזאת עונש גדול (ב) ופירש ר"י אע"ג דאמר בפרק מצות חליצה (יבמות קכ.) ובפרק החולץ (שם מה:) גבי רב מרי דמנייה רבא אפוסקי דבבל וגבי אושפיזכייה דרב אדא בר אהבה אם היתה אמו מישראל מקרב אחיך קיימן ביה (קידושין דף עו:) היינו דוקא גבי נשיאות וסברות בעלמא דלינהג שררות בעמא דדרשינן שום תשים עליך מלך מקרב אחיך מדסמך משיאות למקרב אחיך ש"מ דבעינן בהו מקרב אחיך קנא כגון אמו מישראל אבל מלך חזר ושנה עליו מקרב אחיך תשים עליך מלך דקפיד קרא גבי מלך עד שיהא ממש מקרב ממונע מאביו ואמו מישראל וזו היתה המנופה שמלך בזרוע שלא כדין תורה והודו לו והחזיקו בכך נהי שלא יוכלו למחות היה להן לשתוק ולא להחזיקו וזהו עונש המנופה בדבר עבירה שמחניף לחבירו ומחמת ירלאתו ומיגו חושש על ירלאת הקב"ה ועושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה בירושלמי דעבירה יוחסין בגמרא אין בודקין מן המזבח כתיב שום תשים עליך מלך אין לי אלא מלך מנין לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי

דיינין ומכין בלעוטות ת"ל מקרב אחיך תשים עליך מלך כל שאשימוהו עליך לא יהא [ה] אלא מן הברורין שבאחיך:

כל המחניף לחבירו. יש לפרש שלא במקום סכנה אבל [ו] במקום סכנה מותר כי ההיא דפרק אלו נאמרין (דף כב.) [ז] עולא אזל לארעא דישראל לוו בהדיה תרי בני חוזאי קם חד שחטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עבדי אמר ליה אין ופרע לו בית השחיטה כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דלמא מ"ו אחזקיתא ידי עובדי עבירה א"ל רבי יוחנן נפשך הלכתה:

הדרן עלך אלו נאמרין

פג א מיי' פ"ג מהלכות חגיגה הלכה ד סמג עשין רל:

פד ב מיי' שם הל' ג:

פה ג מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' ו טוש"ע י"ד סימן רמד סעיף יד:

פו ד מיי' פ"ב מהל' מלכים הלכה ג:

פז ה עיין בס' ירמיה סימן נה שמנה אותו במנין תרי"ג מצות:

תורה אור השלם

1. וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְיָ וַיֹּאמַר מִי אֲנֹכִי אֲדֹנָי אֱלֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתָנִי עַד הֵלֹם:
שמואל ב ז יח
2. שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא: דברים יז טו
3. לֹא יִקָּרֵא עוֹד לְנָבָל נָדִיב וְלִכִילִי לֹא יֵאָמֵר שׁוּעַ: ישעיהו לב ה
4. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אַל נָא אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כִּרְאֹת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצֵנִי:
בראשית לג י
5. וְחֲנֻפֵּי לֵב יָשִׂימוּ אָף לֹא יְשַׁוְּעוּ כִּי אָסָרָם:
איוב לו יג
6. אֹמֵר לְרָשָׁע צַדִּיק אָתָּה יְקֻבֻּהוּ עַמִּים יְזַעֲמוּהוּ לְאֻמִּים:
משלי כד כד
7. מָה אֶקֹּב לֹא קָבַּה אֵל מָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם יְיָ:
במדבר כג ח
8. וַיֹּאמֶר יְיָ לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפְרֵדוּ וּלְאֹם מִלְּאֹם יֶאֱמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר: בראשית כה כג
9. הוֹי הָאֹמְרִים לָרָע טוֹב וְלַטּוֹב רָע שָׂמִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ שָׂמִים מַר לְמָתוֹק וּמָתוֹק לְמָר:
ישעיהו ה כ
10. וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל חֲנַנְיָה אֱמֹן כֵּן יַעֲשֶׂה יְיָ יָקֵם יְיָ אֶת דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר נִבָּאתָ לְהָשִׁיב כְּלֵי בֵית יְיָ וְכָל הַגּוֹלָה מִבָּבֶל אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה:
ירמיהו כח ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' נתעוותו (הדיינין) תז"מ. וי"ב גי' רש"י הדיינין: (ב) תוס' ד"ה אומו וכו' ופי' ר"י. ר"ב עיין בתוס' פרק החולץ דף מה פירשו בע"א בשם ר"ש:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אותו היום וכו' אלא מן הברורים שבאחיך. ועי' ב"ב דף ג ע"ב תד"ה כל: ד"ה כל המחניף וכו' במקום סכנה מותר. מג"א סימן קנ:

לעזי רש"י

אינקובריי"ר. להפריע.

מוסף רש"י

אין ישיבה בעזרה. ראה לעיל מ ע"ב. אפילו למ"ד נשיא שמחל כו'. פלוגתא בפרק קמא דקידושין (כתובות יז.). שום תשים עליך מלך. ישראל החזרו שישימו עליהם שימות הרבה, כלומר שהא אימתו עליהם הלכך אין כבודו מחול, שלפיקך ריבה הכתוב שימות הרבה (כתובות יז.). ולכילי. דמאי טולל מוכש רעים (ישעיה לב ה). שוע. לשון אדון שכבל שועין ופוטין אליו (שם).

מסורת הש"ס

(ג) [לעיל מ: וש"נ], ב) [נסנהדרין יט: כתובות יז. קידושין לב:], ד) [תוספתא פ"ז], ה) [בסנהדרין לב.], ו) [בע"ז אימא לרשע], ז) [שיר לדף שלמ"ז], ח) [קידושין לב:], ט) כ"א מדין, י) עי' בתמורת המאור כלל ג פ"ב מד ע"א,

משוח מלחמה. גרסה המי דלא תנא הכי משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם כילד כדקתני בפרק אלו נאמרין (לעיל דף לב.) מקרא בכוריים כילד משוח דהתם סליק מייה דתני לעיל מייה ואלו נאמרין בלשון קודש אבל תימה למה הקדים פרק זה קודם פרק עגלה ערופה והלא שנה משוח מלחמה בבבא אחרונה אחרי כולן ויש לומר דהתם הקדים פרשת עגלה ערופה משום דאחירי בפרשת המלך נקט בתריה פרשת עגלה ערופה אבל הכא לפרשה מקדים משוח מלחמה משום דזוטרי מילה ופסיק ושדי להו וא"ת וליתני לעיל פרשת משוח מלחמה כדתני פרשת עגלה ערופה יש לומר דלא שייך למימר פרשת משוח מלחמה שהרי לא נתנה משוח מצות קריאה אלא משוח התראה: **הכי** קאמר שנאמר ודבר. ירושלמי למה בגין דכתי' ודבר הרי ק"ש דכתי' בה ודברת בם והיא נאמרת בכל לשון אלא בגין דכתיב בה אמירה הרי פרשת ודוי מעשר הרי כתיב בה אמירה והיא נאמרת בכל לשון אמר רבי חגי נאמר כאן הגשה ונאמר להלן הגשה ונגשו הכהנים בני לוי מה נגישה שנא' להלן בלשון קודש אף כאן בלשון קודש עד כדון כרבי עקיבא דאמר לשונות ריבויין הן כרבי ישמעאל דאמר לשונות כפולין הן ברם מאי אמר ר' חייא בר אבא נאמר כאן נגישה ונאמר להלן נגישה ונגש משה אל הערפל מה לשם לשון הקודש אף כאן לשון הקודש [6] מסתברא דלא ופקדו שרי צבאות ברשם העם ואחרי כן ונגש הכהן ודבר אל העם בתר דמתקן להון הוא משמע לון:

סגן לאו ממונה הוא. ואם תאמר הא אמרינן בסנהדרין פרק כהן גדול (דף יט.) כשהוא מנסה אחריס כל העם עובדין זה אחר זה והממונה ממנעו ותניא כשהוא עומד בשורה לנסה את האחריס סגן ומשוח מלחמה עומד בימינו ואמר רב פפא ש"מ מהא מתניתין תלת שמע מינה סגן היינו ממונה יש לומר ולאי ממונה היה לדברים שמינוהו אחיו הכהנים כדתנן (יומא דף כח.) אמר להם הממונה אבל מן התורה אין לו שום מנוי ושררה יומר על אחיו הכהנים ואינו אלא כעין מינוי אמרכל וגיזבר שגילוהו אחיו הכהנים [6]:

מתה

[1] ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל פקידות ושמו יראיה בן שלמיה בן חנניה ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר אל הכשדים אתה נופל ויאמר (לו) ירמיהו שקר אינני נופל [6] אל הכשדים וגו' וכתי' ויתפש [3] (ו) ירמיהו ויביאהו אל השרים וא"ר אלעזר כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה שנאמר [2] כי עדת חנף גלמוד [3] שכן בכרכי הים קורין לנדה גלמודה מאי גלמודה גמולה [5] מבעלה ואמר ר' אלעזר כל עדה שיש בה חנופה לסוף גולה כתיב הכא כי עדת חנף גלמוד וכתי' התם [3] ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה וגו' א"ר ירמיה בר אבא [7] ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כת ליצים וכת חניפים וכת [8] שקרים וכת מספרי לשון הרע כת ליצים דכתיב [4] משך ידו את לוצצים כת חניפים דכתיב [5] כי לא לפניו חנף יבא כת שקרים דכתי' [6] דובר שקרים לא יכון לנגד עיני כת מספרי לשון הרע דכתיב [7] כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע [8] צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע:

הדרן עלך אלו נאמרין

משוח מלחמה [8] בשעה שמדבר אל העם בלשון הקודש היה מדבר שנאמר

[8] והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן זה כהן משוח מלחמה ודבר אל העם בלשון הקודש [9] ואמר אליהם שמע ישראל וגו' על אויביכם ולא על אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין שאם תפלו בידם ירחמו עליכם כמה שנאמר [10] ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערומיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום ויסכום וינהלום בחמורים לכל כושל ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אחיהם וישובו שומרון וגו' על אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם אין מרחמין עליכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו וגו' אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים וציחצוח חרבות אל תיראו מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין אל תחפזו מקול קרנות אל תערצו מפני קול צווחות [11] כי ה' אלהיכם ההולך עמכם הם באין בנצחונו של בשר ודם ואתם באים בנצחונו של מקום פלשתים באו בנצחונו של גלית מה היה סופו לסוף נפל בחרב ונפלו עמו בני עמון באו בנצחונו של שובך מה היה סופו לסוף נפל בחרב ונפלו עמו ואתם אי אתם כן כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם וגו' זה מחנה הארון: **גמ'** מאי קאמר הכי קאמר שנאמר ודבר ולהלן אומר [12] משה ידבר והאלהים יעננו בקול מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש תנו רבנן ונגש הכהן ודבר אל העם יכול כל כהן שירצה ת"ל [13] ודברו השוטרים בממונה אף כהן בממונה ואימא כהן גדול דומיא דשוטר מה שוטר שיש ממונה על גביו אף כהן שיש ממונה על גביו כהן גדול נמי האיכא מלך על גביו בעבודתו קאמר ואימא סגן סגן לאו ממונה הוא דתניא [6] אמר רבי חנינא סגן הכהנים למה סגן ממונה שאם אירע בו פסול בכהן גדול נכנס ומשמש תחתיו: ואמר אליהם שמע ישראל: מאי שנא שמע ישראל אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרין בידם: אל ירך לבבכם אל תיראו כו': תנו רבנן [3] פעמיים מדבר עמם אחת בספר ואחת במלחמה בספר מה הוא אומר

שמעו

גמולה. כדולה כמו ויגמל (בראשית כא): **משך ידו.** הקב"ה מהיות את לוצצים: **לא יגורך רע.** לא יגור עמך רע. וגבי מספרי לשון הרע כתיב דכתיב בההיא פרשתא כי אין בפיהו נכונה וגו':

הדרן עלך אלו נאמרין

משוח מלחמה. כהן [6] שנתרפה לכך שנאמר ונגש הכהן וגו'. ובגמרא פריך מאי קאמר: **ויקומו האנשים.** כתיב גבי פקח בן רמליהו שנלחם עם אחז בדברי הימים ששבו מבני יהודה הרבה ושם היה נביא עובד שמו והוכיחם לבני ישראל ואמר להם בחמת ה' על בני יהודה נתנם בידכם והכיתם בהם לאין מרפא ועתה אתם אומרים לכבוש אותם לעבדים שמעוני והשיבו את השביה וגו': **לכל כושל.** כל הכושלים שבהם שאינן יכולין לילך ברגליהם: **להלה סוסים.** לנף סוסים קרוי להלה [6] בלשון המקרא: **קלגסין.** חיילות: **הגפת תריסין.** מגיפין וסוגרין ומדבקין התריסין זה סמוך לזה כדי שינקשו זה על זה והקול נשמע כקול המון לאיים על שבגדם: **שובך.** שר צבא הדרעזר [6]: **גמ' מאי קאמר.** היכי יליף לשון הקודש מהכא: **דומיא דשוטר.** תירוצא הוא. השופט ממונה על השוטר ששוטר עשוי לנגוש את מי שיצוה השופט לכוף: **ואימא סגן.** מדבר דברים הללו דהא ממונה הוא ויש ממונה על גביו: **למה סגן ממונה.** לאיזה דבר הוא ממונה ומוכן: **שאם אירע כו'.** אבל בעוד שלא אירע פסול לכהן גדול אין לסגן גדולה של כלום: **מאי שנא שמע ישראל.** למה מתמיל בלשון זה: **פעמיים מדבר עמהם אחת בספר.** כשיצאו מארצם:

שמעו

[1] ז"ל עב. [2] ז"ל ירמיה ירמיהו. [3] (ר"ה כו.). [4] סנהדרין קג. ע"ש. [5] [ז"ל שקרים. כ"ל בסנהדרין]. [6] [שבת קמט: חגיגה יב: סנהדרין קג.]. [7] [יומא לט. ע"ש מיר מז: ע"ש]. [8] ק"ל שנתברר. רש"ש. [9] [עי' ירמיה ה]. [10] [ש"ב יז]. [11] [ז"ל לא]. [12] [וע"ע תוס' יומא טו: ד"ה אמר לסם ותוס' מנחות ק. ד"ה אמר].

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכתיב ויתפש יראיה בן שלמיה בירמיהו ויביאהו: (ב) שם גמולה דא מבעלה:

מוסף רש"י

משך ידו לוצצים. משך הקב"ה את ידו מן הלוצצים שלא להתקרב אליהם (סנהדרין קג.). לא יגורך רע. היינו מספרי לשון הרע. דכתיב בתריה תאבד דובר כזב אים דמים וגו', ועוד דכתיב בתריה קרבם הוות קבר פתוח גרונם וגו' (שם).

הדרן עלך אלו נאמרין על אויביכם אתם הולכים. לפיכך התחזקו במלחמה (דברים כ ג). למה סגן ממונה שאם אירע בו פסול בכהן גדול. אבל כל זמן שלא יאירע בו פסול אין הסגן עובד שום עבודה בעולם (יומא לט. ע"ש ש"ג למה סגן מימינו).

א מיי' פ"ז מהלכות מלכים הלכה ג סמג עשין קכ:

ב מיי' שם הלכה כ:

תורה אור השלם

1. וַיְהִי הוּא בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן וְשֵׁם בַּעַל פְּקֻדָּת וּשְׁמוֹ יִרְאִיָּה בֶּן שְׁלֶמְיָה בֶּן חֲנַנְיָה וַיִּתְפֹּשׂ אֶת יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר אֶל הַכַּשְׂדִּים אַתָּה נֹפֵל:

ירמיהו לז יג

2. כִּי עֲדַת חָנֵף גַּלְמוּד וְאֵשׁ אֹכְלָה אָהֳלֵי שֹׁחַד:

איוב טו לד

3. וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ מִי יָלַד לִי אֵת אֵלֶּה וְאָנֹכִי שְׁכוּלָה וּגְלוּמָה גֹלָה וְסוּרָה וְאֵלֶּה מִי גִדֵּל הֵן אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי אֵלֶּה אַיֵּפֹה הֵם:

ישעיהו מט כא

4. יוֹם מִלְּכָנוּ הֶחֱלוּ שָׂרִים חֲמַת מְיַיֵּן מְשֹׁךְ יָדוֹ אֶת לְצָצִים:

הושע ז ה

5. גַּם הוּא לִי לִישׁוּעָה כִּי לֹא לְפָנָיו חָנֵף יָבוֹא:

איוב יג טז

6. לֹא יֵשֵׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֵׂה רְמִיָּה דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי:

תהלים קא ז

7. כִּי לֹא אֵל חֶפְצְךָ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע:

תהלים ה ה

8. וְהָיָה בְּקָרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם:

דברים כ ב

9. וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֵיכֶם אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם אַל תִּירְאוּ וְאַל תֵּחָפְזוּ וְאַל תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם:

דברים כ ג

10. וַיָּקֻמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נֻקְּבוּ בַשֵּׁמֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַשְּׁבִיָּה וְכָל מַעֲרֻמֵּיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן הַשָּׁלָל וַיַּלְבִּשׁוּם וַיַּנְעִלוּם וַיַּאַכְלוּם וַיַּשְׁקוּם וַיְסֻכוּם וַיַּנְהֲלוּם בַּחֲמֹרִים לְכָל כּוֹשֵׁל וַיְבִיאוּם יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים אֶצֶל אַחֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ שֹׁמְרוֹן:

דברי הימים ב כח טו

11. כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

דברים כ ד

12. וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל:

שמות יט יט

13. וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵית חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יְחַנְּכֶנּוּ:

דברים כ ה